

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

EL sf programm „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“
2013-2014 tegevuskava

Aastaruanne 2013 Kokkuvõte

Koostas:
Piret Aro
programmijuht
piret.aro@ria.ee

Tallinn 2014

Euroopa Liidu struktuurifondidest rahastatud programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ üldeesmärk on tõsta teadlikkust infoühiskonna võimalustest, et aidata kaasa inimeste elu ja tegevust toetava infoühiskonna arendamisele ning tõsta infoühiskonna alase poliitikakujundamise efektiivsust kvaliteetsema info- ja andmekasutuse kaudu. Programmi rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist kogumahus 4 200 000 eurot.

Programmi tegevused on suunatud tänaste ja tulevaste e-teenuste tarbijatele, e-teenuste loomisega seotud osapooltele (poliitikakujundajad, avalik sektor ja ettevõtjad), kelle teadlikkuse tõstmine infoühiskonnast võimaldab saavutada kõrget motiveeritust olemasolevate ning uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtuks. Lisaks eelpoolmainitule kätkeb programm tegevusi, mis keskenduvad ühiskonna arvamusiidrite ning meedia esindajate teadlikkuse suurendamisele, mille tulemusena kujundatakse suurem huvi ning positiivne hoiak uute tehnoloogiate suhtes.

Meetme tingimusi, mis on kinnitatud majandus- ja kommunikatsiooniministri 5. augusti 2009. a käskkirjaga nr 238 „Programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ kinnitamine“, muudeti 2013. aastal kaks korda: märtsis tõsteti programmi kogumahtu varasemalt 3 195 582,43 eurolt 3 385 582,43 eurole (majandus- ja kommunikatsiooniministri 11. märtsi 2013 a käskkiri nr 13-0093) ning augustis 4 200 000,00 eurole ja lisati abikõlblike tegevuste hulka tarkvaralahenduste inkubeerimine (majandus- ja kommunikatsiooniministri 25. juuli 2013 a käskkirjaga nr 13-0260 tõsteti programmi kogumaht).

Programmi tegevuskava aastateks 2013-2014 kinnitas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) 14.03.2013. Tegevuskava muudeti pärast seda kahel korral. Maikuu lisati tegevuskavva kaks kiireloomulist projekti ja vähendati ajutiselt teiste projektide eelarvet (tegevuskava kinnitatud 22.05.13) ning augustis tehti seoses programmi kogueelarve suurendamisega tegevuskavva olulisi täiendusi uute projektide näol (tegevuskava kinnitatud 22.08.2013). Aastaruanne põhineb viimati nimetatud tegevuskaval.

Programmi kuuenda tegevusaasta olulisimad märksõnad olid infoühiskonda käsitlevate konverentside, seminaride ja koolituste ettevalmistamine ja läbiviimine, avalike teenuste arendamine ja vaba tarkvara alase teadlikkuse tõstmine. Lisaks väärib eraldi äramärkimist Eesti parimate e-teenuste konkursi korraldamine.

1. Kokkuvõte elluviidud tegevustest

1.1 Koolitused, konverentsid, seminarid, koostööüritused

Laialdasim suund 2013. aastal oli e-riigi eri tahke käsitleva kogemuste jagamine ja võrgustikuüritused. Seda eesmärki kandsid mitmed programmist elluviidud projektid (täpsemalt allpool). Kokku toimus aasta jooksul programmist 38 üritust 1684 osalejale.

Tark e-riik sarjas toimus aasta jooksul kokku 32 koolitusüritust (16 koolitust, 14 seminari ja 1 konverents ja 1 infopäev) kokku 1132 osalejale. Samaselt eelmise aastaga oli üsna suur tähelepanu küberturbe valdkonnale suunatud üritustel, sh mitmepäevastel praktilistel koolitustel, mis aitavad tõsta Eesti ettevõtete ja avaliku sektori asutuste teadmisi ja oskusi infosüsteemide kaitsest.

Esile tõstmist väärib Tark e-riik sarjas maikuu koostöös MKMi infoühiskonna teenuste arendamise osakonnaga (ITAO) korraldatud „[Avalike teenuste hommikuseminar](#)“, millel tutvustati avaliku sektori juhtivtöötajatele praktiliste kogemuste näitel võimalusi, mis avalike teenuste kvaliteeti tõstavad ja riigi tänapäevastamist toetavad. Näiteks räägiti teenuste omanike määramisest, IKT investeeringute sidumisest ärieesmärkidega ning teenuse osutamise mõjude hindamisest ja mõõtmisest. Lisaks

tutvustati seminaril avaliku sektori äriprotsesside kaardistamise ja analüüsi käsiraamatut, mis koostati RIA, MKMi ja Ernst & Young Baltic ASi koostöös samuti programmist läbiviidud projekti tulemusel.

Veel väärib märkimist detsembrikuus toimunud „X-tee koostöökogu seminar”. Seminaril asutati X-tee kogukond, mille liikmetega jagada kogemusi ja parimaid praktikaid X-tee ja (veebi-)teenuste juurutamisel ning mille kaudu esindada X-tee liikmeid suhetes X-tee keskusega ning jagada infot ja muresid teiste kogukondadega.

Kolmas olulisim üritus Tark e-riik sarjas oli märtsis toimunud [küberturvalisuse konverents](#), millest võtsid osa elutähtsat teenust osutavate ja korraldatavate asutuste juhtivtöötajad, valitsusasutuste juhid ja teadusasutuste esindajad. Konverentsi peamine eesmärk oli suurendada ettevõtete ja riigi usalduslikku koostööd, mis on elutähtsate teenuste turvalise toimimise ja kättesaadavuse tagamisel võtmetähtsusega.

Traditsiooniks saanud [infoühiskonna konverents](#) toimus 19. aprillil ning sellel tutvustati MKMi eestvedamisel esmakordselt laiemale ringile infoühiskonna arengukava 2020 ja selle eesmärgid. Konverentsil osales kokku 118 inimest ja sellest toimus otseülekanne, mida vaatas kokku 131 inimest.

Novembris korraldati MKMi sisulisel juhtimisel teised [kõrgemad infoühiskonna kursused \(esimesed kursused\)](#) toimusid aastal 2009 samuti EL sf programmist “Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine”), mis olid suunatud eeskätt kõrgematele riigiametnikele (kantslerid, IT juhid jt, kokku 59 osalejat). Kahepäevase ürituse raames käsitleti infoühiskonna visiooni aastaks 2020, selle elluviimist; IKT investeringuid ja konsolideerimist; avalike teenuste pakkumist tõepoolest teenusena; internetivabaduse ja küberturvalisuse küsimusi jpm.

Konkursi “Eesti parim e-teenus 2013” raames toimus märtsikuus [seminar „Eesti IT-tiigri järgmine hüpe”](#), kus kõneldi e-teenuste tulevikust, kvaliteedist ja tutvustati erinevaid võimalikke e-äri mudelid ning ärgitati osalejaid uutele arendusmõtetele. Seminaril osales kokku 127 inimest ning kuna otseülekanne toimus ka Postimehe veebilehel, oli selle *online*-jälgijaid üle 10 000.

[Avaliku sektori äriprotsesside ümberkujundamise käsiraamatu](#) loomiseks viidi valitud sihtrühmale läbi 6-osaline seminarisari (osalejaid kokku 21), kus tutvustati protsessikaardistuse ja protsessipõhise juhtimise põhimõtteid ning viidi läbi praktilised harjutused.

Lisaks viidi programmist ellu kaks rahvusvahelist üritust.

Rahvusvaheline küberturbe ekspertidele suunatud **CERT-EE sümposium** toimus 13.-14.juunil ning sellel osales 201 eksperti, pooled nendest välismaalt. Paralleelsessioonidega üritusel esines lisaks Eesti spetsialistidele ka 13 rahvusvahelist eksperti. Erialaste teadmiste ja oskuste vahetamise kõrval on sümposiumi eesmärgiks soodustada CERT võrgustike omavahelist suhtlust ning tõhustada koostööd valdkonna spetsialistide vahel. Sümposium on toimunud neljal aastal ja viies on kavas korraldada 2014. aasta juunis. Tegemist on e-Eesti maine jaoks positiivse üritusega.

Augusti lõpus kogunes Tallinnas **rahvusvahelise e-lahenduste konkursi World Summit Award (WSA) kõrgetasemeline žürii**. WSA eesmärk on tunnustada maailma parimaid e-lahendusi kaheksas kategoorias ning rakendada ÜRO infoühiskonna tippkohtumise eesmärgid praktikas. Kokku saabus MKMi kutsel Eestisse 25 väliskülast, lisaks osales žürii töös ka 1 Eesti esindaja (Mihkel Tikk, RIA). Žürii vaatas oma koosolekutel läbi rahvusvahelisele konkursile esitatud parimate e-teenuste kandidaadid (461 tk) ning tegi otsuse konkursi võitjate osas (8 kategooriat, igas 5 parimat). Külastatele tutvustati ITL-i juhtimisel Eesti e-lahendusi ning nad viidi kokku Eesti IT ettevõtete esindajatega. Delegatsiooni liikmed jäid üritusega igati rahule. Esmakordselt pakuti nii ulatuslikku võimalust kohalike IKT võtmeisikutega (ettevõtted, riik) kohtumiseks ja seda peeti väga suureks väärtuseks omaette. See täitis ka Eesti poolset ürituse eesmärki väga hästi. RIA, MKMi ja ITL-i koostöös saavutati üle 30

kohaliku meediakajastuse, lisaks kajastati üritust ka rahvusvahelises meedias, sh sotsiaalmeedias (žüriiliikmete blogid jms). Tegemist oli Eesti ja eelkõige e-Eesti maine jaoks olulise ja positiivse projektiga. Eesti teenustel läks rahvusvahelisel konkursil hästi, nendest kaks – TransferWise ja e-piirijärjekorra süsteem – valiti maailma 40 parima teenuse hulka.

1.2 Avalike teenuste arendamine

Aasta esimesel poolel loodi programmist **metoodiline juhendmaterjal (käsiraamat) avaliku sektori organisatsioonidele protsessipõhise juhtimismudeli juurutamiseks**, protsessikaardistuse läbiviimiseks ning organisatsiooni töö korrastamiseks ja parendamiseks. Käsiraamatu koostamisele eelnesid eespool mainitud kuus koolitusseminari avaliku sektori asutustele (Tallinna Linnakantselei, Päästeamet, Registrate ja Infosüsteemide Keskus, Haridus- ja Teadusministeerium, Siseministeerium ning Maksu- ja Tolliamet). Lisaks sellele, et osalejad said teadmised protsessikaardistuse ja protsessipõhise juhtimise põhimõtetest, valisid osalejad enda asutuse näidisprotsessi ning viisid koolitajate juhendamisel läbi selle kaardistuse ja analüüsi. Projekti teises etapis koostati õppeprogrammi materjalide alusel käsiraamat. Käsiraamat avaldati nii MKMi kui [RIA kodulehel](#) ning on olnud sisendiks mitmetele MKM ITAO edasistele sisulistele tegevustele.

Aasta teisel poolel (tegevus lõpeb 2014 alguses) töötati välja avalikule sektorile suunatud **käsiraamat kasutajasõbralike e-teenuste disainimiseks**. Käsiraamat kasutab näitena Maanteeameti kolme e-teenust, mis said selle projekti ühe tulemina uued disainilahendused.

Avalike teenuste kvaliteediga on seotud ka **e-teenuste ligipääsetavuse valdkond**. 2013. aastal jõuti WCAG (*Web Content Accessibility Guidelines*) 2.0 [ametliku eestikeelse tõlkeni](#) ning telliti uuring, et selgitada välja avaliku sektori (sh kohalikud omavalitsused) veebilehtede vastavus WCAG 2.0-le aastal 2013 (uuring valmib 2014.a).

1.3 Vaba tarkvara teadlikkuse tõstmine

MKMi ning Registrate ja Infosüsteemide Keskus (RIK) otsustasid 2011. a hakata toetama LibreOffice kontoritarkvara eesmärgiga teadvustada vaba kontoritarkvara kasutusvõimalusi, luua eeldused kohapealseks arendusvõimekuseks ning pöörata fookus vaba tarkvara ja avatud mõtlemise poole. Sellest tulenevalt loodi eeldused vaba tarkvara kasutuselevõtu soodustamiseks – loodi eestikeelne www.libreoffice.ee veebileht ja eestindati LibreOffice'i tarkvara.

2013. aasta alguses avalikustati www.libreoffice.ee veebilehel programmist 2012. aasta jooksul loodud **õppematerjalid** ning tarkvara tutvustavad videod (kokku pea 100 harjutust, 215 õppevideot ja 6 tarkvara tutvustavat videot, mis annavad LibreOffice'ist huvitatud inimesele kiire ülevaate tarkvara olemusest ja pakutavatest võimalustest).

Kevadel viidi ellu õpetajatele, väikettevõtjatele ja arvuti tavakasutajatele suunatud **teavitustegevused** koostöös RIKi ning Tiigrihüppe SA-ga. Esmane eesmärk oli teavitada sihtrühmi LibreOffice'i olemasolu ja võimaluste kohta ning ühtlasi sihtrühmade julgustamine LibreOffice'it alla laadima ja kasutama. Teavituseks kasutati valdavalt otsekanaleid (e-kirjad, teavitus uudiskirjades jm otsekanalites) ning vähesel määral ka massimeediakanaleid (bännerid, artiklid, raadioreklaam). Teavitustegevustega tõsteti www.libreoffice.ee lehe kuist külastatavust pea 32 korda ja LibreOffice'i allalaadimiste arv suurenes 3 korda. Vt ka teavitustegevuste maandumislehte ja videot Linnar Viikiga: <http://www.libreoffice.ee/vaba/>.

Teavitustegevuste projekti käigus viidi läbi ka üks 3-nädalane **e-kursus õpetajatele** ning tulenevalt kursuse populaarsusest telliti programmist veel 3 koolitust (millest üks toimub 2014.a). Kolme toimunud koolituse peale kokku on koolielu.ee keskkonnas LibreOffice'i e-kursuse läbinuid 93.

1.4 Muud tegevused

Aasta esimesel poolel viidi programmist taas ellu [konkurss "Eesti parim e-teenus"](#). Konkurss kuulutati välja märtsi alguses ning tähtajaks (märtsi lõpus) esitas oma kandidatuuri 77 e-teenust. Konkursi üldvõitjaks kuulutati rahvusvahelist maksete ja valuutavahetuse teenust pakkuv TransferWise. TransferWise tunnistati ka parimaks e-äri teenuseks. Konkursi e-meelelahutuse kategooria võitis TipTheAuthors internetikeskkond, kust saab legaalselt alla laadida Eesti ja välismaa filme ning muusikat. E-kultuuri valdkonna parimaks tunnistati veebimäng Ennemuistne, e-valitsemise sektoris e-piirijärjekorra süsteem ning e-kaasamises loovate projektide ühisrahasutusplatvorm Hooandja. E-hariduse ja e-tervise valdkonnas otsustas žürii jätta auhinnad välja andmata. Auhinnad anti üle aprillis infoühiskonna konverentsil. Konkursi käigus valis WSA Eesti esindaja žürii abiga välja ka need teenused, mis saadeti rahvusvahelisele konkursile, mille žürii - nagu kirjeldatud eespool - kogunes Tallinnas.

Juulikuus toimus Tallinnas Euroopa pilvepartnerlusprojekti juhtkomitee koosolek (korraldatud Vabariigi Presidendi Kantselei poolt). Selle koosoleku käigus esitleti ka Eesti visiooni sellest, kuidas Euroopa Liidu liikmesriigid saaksid edukamalt valitsuste tasemel pilvetehnoloogiaid rakendada. Koosviibimisel olid esindatud nii Euroopa Liidu liikmesriikide esindajaid kui ka pilveteenuseid pakkuvate ettevõtete esindajaid. Programmist korraldati selle koosoleku jaoks suure ekspordipotentsiaaliga andmetöötlussüsteemi **Sharemind tutvustamine** maailma suurimate IT firmade juhtidele, kes osalesid eelmainitud koosolekul. Sharemindi andmebaasi- ja rakendusserverit kasutades koostati demorakendus, mille abil saab anonüümselt koguda ja analüüsida avaliku sektori palgaandmeid.

Eeltoodule lisaks jätkati tegevusi e-ID valdkonnas: kümne kuu jooksul korraldati vähese arvutikasutusoskusega inimeste **telefoninõustamist ID-kaardi kasutamisel** ning sõlmiti leping 2012. aastal programmi raames valminud [e-ID rakendusjuhendite](#) täiendamiseks juhendiga, mis annaks ettevõtete juhtidele ja otsustajatele, eelkõige IT juhtidele, ülevaate e-ID-st ning selle rakendusvõimalustest, sisaldades ülevaadet e-ID-st, kasutusvõimaluste tutvustust ja konkreetseid näiteid (*case study*'d) rakendamiseks. Juhend valmib 2014. aastal.

Lisaks valmistab programm ette mitmeid tegevusi, mis jõuavad nähtavate tulemusteni 2014. aastal, sh andmekesuse turvanõuete analüüs riigi IT majutusressursi reorganiseerimise sisendiks, 2014. aasta infoühiskonna konverentsi ja m-teenuste konkursi korraldus, nutiseadmete kasutajate turvateadlikkuse ja -käitumise uuring, DNSSEC teavitustegevused jm.

2. Indikaatori saavutustase

Programmi „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ üldeesmärgi saavutamise indikaatoriks on avalikest e-teenustest teadlike isikute osakaal. Statistikaameti andmetel teavad vähemalt ühte e-teenust kõik internetikasutajad, keda on 80% elanikkonnast. (Statistikaameti andmebaas Infotehnoloogia leibkonnas seisuga 13.09.2013.a). Statistikaamet on juhtinud tähelepanu asjaolule, et e-teenustest teadlike elanike osakaal on eeldatavasti suuremgi - küsimust küsitakse uuringus vaid internetikasutajate käest, kuid kuid ka osa mittekasutajaid teab mõnd e-teenust.

Vastavalt majandus- ja kommunikatsiooniministri 5. augusti 2009.a. käskkirja nr 238 „Infoühiskonna teadlikkuse tõstmine“ kinnitamine“ peaks avalikest e-teenustest teadlike isikute osakaal 2013. aastal kasvama vähemalt 75%ni. Statistikaameti eeltoodud andmetel põhinedes on 2013. aastaks planeeritud tase saavutatud.

Samas selgub MKM-i tellitud ja 2012. aastal TNS EMORi läbiviidud uuringust (2013. aastal sellist uuringut ei korraldatud), et üldine kvalitatiivne teadlikkus erinevate riigi ja KOV-ide poolt pakutavate e-teenuste olemasolust on siiski madalam - alla kolmandiku vastajatest arvab ennast erinevate e-

teenustega hästi kursis olevat (29% hindab oma teadlikkust 5-palli skaalal hindegaga 4 või 5). Sama uuringu järgi on e-teenustest pigem teadlikke – hinnanud oma teadlikkust 3, 4 või 5-ga – kokku 71%. Uuringus tuuakse välja, et erinevate valdkondade e-teenused vajaksid laiemat tutvustamist ning et inimesed, kes võimalikest teenustest kuulnud ei ole, ei pruugi osata neid ka otsida ega huvi tunda.

Nii võib kahe uuringu tulemuste põhjal järeldada, et ehkki enamus inimestest teab üht või teist e-teenust, ei orienteeru nad teenuste maastikul väga hästi ja/või ei teadvusta endale, et kasutavad ühel või teisel hetkel e-teenust. Seega on teadlikkuse tõstmisel küll väga palju ära tehtud, kuid kahtlemata vajab infoühiskonna võimaluste tutvustamine, e- ja m-teenuste loomise ja kasutamise ning targa internetikasutuse propageerimine edaspidigi süstemaatilist, teadlikku ja eri partnerite koostöös elluviidavaid kommunikatsioonitegevusi.

3. Tekkinud märkimisväärsed probleemid ja nende lahendamiseks võetud meetmed

Märkimisväärsed probleemid ei esinenud. RIA struktuurimuudatused on teatud määral mõjutanud programmi senist töökorraldust, suurendades ajutiselt üldise administratiivse töö mahtu (nt uute tööd reguleerivate dokumentide väljatöötamises osalemine jms).

Projektide elluviimisel üleskerkinud probleemid on lahendatud konkreetsete projektide raames, näiteks on loetud hankeid ebaõnnestunuks ning alustatud uusi, antud lepingupartneritele täiendavaid tähtaegu tööde vastavusse viimiseks lepinguga, leitud võimalusi toime tulla projektide pingelise ajakavaga jms.

4. Kokkuvõtteks

Aastal 2013 toimus programmist väljamakseid 634 032,71 eurot ning aasta lõpu seisuga on lisaks üleval kohustusi (sõlmitud lepinguid) summas 432 142,35 eurot. 2013. aastal on võrreldes varasemaga olnud rohkem suhteliselt väiksema eelarvega projekte, mille administreerimine (hangete ettevalmistus ja elluviimine, tööde vastuvõtmine jms) oma ajamahult ei erine oluliselt suuremahulistest projektidest.

Programm oma algset planeeritud mahus (3 200 000 eurot) lõpule jõudnud 2013. aasta sügisel. Kuivõrd programmi eelarvet on suurendatud, jätkatakse tegevustega 2015. aasta alguseni ning paralleelselt valmistatakse MKMi ja RIA koostöös ette uuest EL sf perioodist finantseeritavat programmi.

Lisa: Programmi tegevuskava 2013-2014 täitmine, 2013. aasta aruanne (tabel).